

ශ්‍රී ලංකාවේ පුනරුදය (ක්‍රි.ව. 1505 - 1948)

10 ශ්‍රේණිය - ඉතිහාසය - සිංහල මාධ්‍ය

1. පුනරුදය: සංකල්පය හා ඓතිහාසික පසුබිම

****පුනරුදය**** යනු සමාජයක අතීතගත වූ, පසුබෑමට පත් වූ හෝ විනාශ වූ සංස්කෘතික, ආගමික, අධ්‍යාපනික හා දේශපාලනික අංග ප්‍රතිසංස්කරණය කර නැවත ජීවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියකි. ශ්‍රී ලංකාවේ සන්දර්භය තුළ, මෙය ****ක්‍රි.ව. 1505 සිට 1948 දක්වා**** යටත් විජිත යුගය පුරාවටම විහිදුණු ඓතිහාසික සංක්‍රමණයක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය. මෙම කාල සීමාව තුළ දිවයින පෘතුගීසි (1505-1658), ලන්දේසි (1658-1796) සහ බ්‍රිතාන්‍ය (1796-1948) යන යටත් විජිත බලවතුන් නිදෙනාගේ පාලනයට නතු විය. මෙම එක් එක් යටත් විජිත බලයන් රටට ඔවුන්ගේම ආකාරයෙන් බලපෑම් ඇති කළහ. බටහිර බලපෑම් හා සම්ප්‍රදායික ශ්‍රී ලාංකික අගයන් අතර ගැටුම් හා සංස්ථාවන්ගෙන් තුළින් මෙම පුනරුදය ගොඩනැගුණි. පුනරුදය සරලව කිසියම් එක් ක්ෂේත්‍රයකට සීමා වූවක් නොව, එය ****සමස්ත සමාජ ප්‍රතිසංස්කරණයක්**** (Total Social Reformation) ලෙස සැලකිය හැකිය.

2. යටත් විජිත පාලනය හා දේශපාලනික ප්‍රතිසංස්කරණ

බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත පාලනය (1796-1948) යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන හා පරිපාලනික ව්‍යුහය මූලික වශයෙන් පරිවර්තනය විය. 1815 වර්ෂයේදී ****මහනුවර රාජධානිය අල්ලා ගැනීම**** සමස්ත දිවයිනම එක්සත් පාලනයක් යටතට ගැනීමේ අවසාන පියවර විය. ඉන් පසුව, ****1833 කොල්බ්‍රොක් සම්මේලනය**** (Colebrooke Commission) හරහා දිවයින පළාත් තුනකට (බටහිර, දකුණු, උතුරු) විභාග කර ඒකීය මධ්‍යම පාලනයක් ස්ථාපිත කරන ලදී. මෙම ප්‍රතිසංස්කරණය ****මධ්‍යම පාලන ඒකාබද්ධ කිරීමේ ක්‍රියාවලිය**** ලෙස හැඳින්වේ. මෙමගින්:

- බදු එකතු කිරීමේ පද්ධතිය ඒකාකාරී කරන ලදී.
- බ්‍රිතාන්‍ය නීති පද්ධතිය හඳුන්වා දෙන ලදී.

- අධිකරණ ක්‍රමය කේන්ද්‍රගත කරන ලදී.

- කොළඹ නගරය මධ්‍යස්ථානය කරගත් පරිපාලන ව්‍යුහයක් ඇති කරන ලදී.

3. 1931 මැක්‍රොම් වයවස්ථාව: ස්වයං පාලනය සඳහා මිලිමීටර් ගණනක්

1931 වර්ෂයේදී හඳුන්වා දුන් **මැක්‍රොම් වයවස්ථාව** (Donoughmore Constitution) යටත් විජිත ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ඉතිහාසයේ වැදගත්ම මොහොතක් ලෙස සැලකේ. මෙම වයවස්ථාවේ **විශේෂත්වයන්** කිහිපයක් පවතී:

1. **සර්වජන වැඩිහිටි ඡන්දය** (Universal Adult Franchise) මත පදනම් වූ ප්‍රථම වයවස්ථාදායක මන්ත්‍රී මණ්ඩලය නිර්මාණය කිරීම.
2. **රාජ්‍ය සභාව** (State Council) හා **මන්ත්‍රී මණ්ඩලය** (Board of Ministers) යන ද්විමණ්ඩල පද්ධතියක් හඳුන්වාදීම.
3. **ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු** (Local Government) සංකල්පය ආරම්භ කිරීම.
4. **විධායක, වයවස්ථාදායක, අධිකරණ අංශ** වෙන් කිරීමේ මූලධර්මය අනුගමනය කිරීම.
5. **"රාජ්‍ය තුළ රාජ්‍යය" (State within a State) ලෙස හැඳින්වෙන අර්ධ-ස්වයං පාලන ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම.

මෙම වයවස්ථාව ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සම්ප්‍රදායේ පදනම ලෙස සැලකේ.

4. ආර්ථික පරිවර්තනය: ස්වයංපෝෂිත සිට වාණිජ කෘෂිකර්මය දක්වා

පුනරුද්‍රව්‍යයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකය **ස්වයංපෝෂිත කෘෂිකර්මය ආර්ථිකයකින්** (Subsistence Economy) **වාණිජ කෘෂිකර්මය ආර්ථිකයකට** (Plantation Economy) මාරු වීම සිදු විය. මෙම ආර්ථික පරිවර්තනයේ **මූලික ලක්ෂණ** කිහිපයකි:

අ) නව වගාවන් හඳුන්වාදීම:

- **තේ (1867):** ජේම්ස් ටේලර් විසින් දූනුගල මුල් කරගනිමින්
- **රබර් (1876):** හෙන්රි වික්රමසිංහ විසින් හෙතරන්ගොඩ මුල් කරගනිමින්
- **කොප්පරා:** දකුණු පළාතේ වැවිලි
- **කොකෝ:** සුළු පරිමාණ වගාවන්

ආ) ආර්ථික ව්‍යුහයේ වෙනස්කම්:

- **මුදල් ආර්ථිකය (Monetized Economy)** හඳුන්වාදීම
- **බැංකු පද්ධතිය** ආරම්භය (බ්‍රිතාන්‍ය ඉන්දියානු බැංකුව, 1841)
- **රේල් පථ (1864)** හා **මාර්ග** සංවර්ධනය
- **වරාය** සංවර්ධනය (කොළඹ, ගාල්ල, ත්‍රිකුණාමලය)

තේ වගාවේ බහුමාන බලපෑම:

- **ආර්ථිකයට:** විදේශ මුදල් ආදායම වැඩිවීම, රජයේ බදු ආදායම ඉහළයාම
- **සමාජයට:** දක්ෂ ඉන්දියානු කම්කරුවන් ගෙන්වීම, සමාජ ස්ථරගත කිරීම වැඩිවීම
- **පරිසරයට:** විශාල වනාන්තර විනාශය, ජෛව විවිධත්වය අඩුවීම, පස අවනතිය

5. අධ්‍යාපන පුනරුදය: දැනුමේ නව මග

පුනරුද යුගයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ **අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය** සම්පූර්ණයෙන්ම පරිවර්තනය විය. මෙම පරිවර්තනයේ **ප්‍රධාන අවස්ථා**:

- **ආ) බටහිර අධ්‍යාපන පද්ධතිය හඳුන්වාදීම:**
- **මිෂනාරි පාසල්:** 1815 වර්ෂයට පසු ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරිවරුන් විසින්
- **රජයේ පාසල්:** 1836 වර්ෂයට පසු බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත රජය විසින්

- ****ඉංග්‍රීසි මාධ්‍ය අධ්‍යාපනය:**** ප්‍රධාන අධ්‍යාපන මාධ්‍යය ලෙස

****ආ) උසස් අධ්‍යාපන ආයතන ආරම්භය:****

- ****කොළඹ ජේෂ්ව ක්‍රිස්තු කොලෙජිය**** (1823)

- ****රෝයල් කොලෙජිය**** (1836)

- ****විද්‍යාලංකාර පිරිවෙණ**** (1873) වැනි බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන

****ආ) ස්ත්‍රීන්ගේ අධ්‍යාපනය ප්‍රචලිත වීම:****

- රජයේ ගැහැණු පාසල් ආරම්භය

- මිෂනාරි ගැහැණු පාසල් ප්‍රචලිත වීම

****අධ්‍යාපන පුනරුදයට කැපවූ පුද්ගලයන්:****

- ****ජේම්ස් ද අල්විස්**** - ග්‍රාමීය අධ්‍යාපනය ප්‍රචලිත කිරීම

- ****සී.ඩබ්ලිව්.ඩබ්ලිව්. කන්නන්ගර**** - බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සංවර්ධනය

- ****පී.ඩී.එස්. කුලරත්න**** - බෞද්ධ අධ්‍යාපන ප්‍රතිසංස්කරණ

****6. බෞද්ධ පුනරුදය: ආගමික හා සංස්කෘතික ප්‍රතිප්‍රවණය****

යටත් විජිත යුගයේදී බටහිර ආගමික හා සංස්කෘතික බලපෑම් හමුවේ බුද්ධාගම පසුබෑමට පත්වීමේ තත්ත්වයක් ඇති විය. මෙම පසුබිම තුළ ****බෞද්ධ පුනරුදය**** ඇති වූයේ ****19වන ශතවර්ෂයේ මධ්‍ය භාගයේදී**** ය. මෙම චලනයේ ****ප්‍රධාන අරමුණු**** වූයේ:

1. ****බුද්ධාගම ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම**** - විනාශ වූ විහාරස්ථාන ප්‍රතිසංස්කරණය

2. ****බෞද්ධ අධ්‍යාපන පද්ධතියක්**** ස්ථාපිත කිරීම

3. ****බෞද්ධ සංස්කෘතිය ආරක්ෂා කිරීම**** - සම්ප්‍රදායික අගයන් ප්‍රවර්ධනය

4. ****බෞද්ධ මාධ්‍ය**** හා ප්‍රකාශන ව්‍යාප්ත කිරීම

****ප්‍රධාන නායකයින්:****

- ****මිහෙට්ටුවන්තේ ගුණානන්ද හිමි**** (1826-1890): බෞද්ධ විවේචනාත්මක චින්තනයේ පියා

- ****චලිච්ච සරණංකර හිමි**** (1698-1778): සියම් නිකාය ප්‍රතිස්ථාපනය

- ****අනුගාරික ධර්මපාල**** (1864-1933): අන්තර්ජාතික බෞද්ධ චලනයේ නායකයා

- ****දෙවන විමලධර්ම සූරිය හිමි****:

****7. ජාතිකවාදී චින්තනයේ නැගීම හා නිදහස් අරගලය****

****විසිවන ශතවර්ෂයේ මධ්‍ය භාගයේදී**** ශ්‍රී ලංකාවේ ****ජාතිකවාදී චින්තනය**** බලගාරී ලෙස නැගී ආවේය. මෙම චින්තනය ඇති වීමට ****මූලික සාධක**** කිහිපයක්:

1. ****බටහිර අධ්‍යාපනය ලැබූ ප්‍රබුද්ධ පන්තියක්**** (Educated Elite) ඇති වීම

2. ****බෞද්ධ පුනරුදය**** හරහා සංස්කෘතික හා ආගමික අධීෂ්ඨානය වර්ධනය වීම

3. ****යටත් විජිත ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිවලට**** එරෙහි අතිරේක අවනත බව

4. ****මුද්‍රිත මාධ්‍ය**** හා ****ග්‍රන්ථ නිෂ්පාදනය**** වැඩි වීම

5. ****අන්තර්ජාතික ජාතිකවාදී චලනවල**** බලපෑම (ඉන්දියානු ස්වරාජ්‍ය චලනය)

****නිදහස් අරගලයේ ප්‍රධාන අවස්ථා:****

- ****1915 කැරැල්ල**** - ප්‍රථම විශාල ජන කැරැල්ල

- ****1931 මැක්බොම් වයචස්ථාව**** - ස්වයං පාලනය සඳහා පළමු පියවර

- ****දොන් සිමොන් කොමිසම**** (1927) - දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ යෝජනා

- **දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු** (1945 පසු) - නිවු වූ නිදහස් අරගලය

****ප්‍රධාන සංවිධාන:****

- **ලංකා ජාතික කොන්ග්‍රසය** (1919) - ඩී.එස්. සේනානායක, එඞ්.ආර්. සේනානායක

- **ලංකා සම සමාජ පක්ෂය** (1935) - එන්.එම්. පෙරේරා, කොලිවින් ආර්. ද සිල්වා

- **බෞද්ධ මහා මණ්ඩලය** - බෞද්ධ හිමිවරුන්ගේ සංවිධානය

- **ස්වරාජ්‍ය පක්ෂය** - ආර්.ජී. සේනානායක

8. පුනරුදයේ ප්‍රතිඵල: ධනාත්මක හා සෘණාත්මක දෙපස

****ධනාත්මක ප්‍රතිඵල:****

1. **නවීන අධ්‍යාපන පද්ධතියක්** හඳුන්වාදීම - උසස් අධ්‍යාපනය හා වෘත්තීය අධ්‍යාපනය

2. **යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය** - රේල්, මාර්ග, වරාය, ජල සම්පාදනය

3. **නවීන ආර්ථික ක්‍රමවේද** හඳුන්වාදීම - බැංකු, විමුක්තිකරණ, විශ්වාසවන්තත්වය

4. **සෞභිත්‍ය හා කලා සංවර්ධනය** - නවකතා, නාට්‍ය, විද්වත් සෞභිත්‍ය

5. **ස්ත්‍රීන්ගේ අධ්‍යාපනය** හා සමාජ ස්ථානගත කිරීම

****සෘණාත්මක ප්‍රතිඵල:****

1. **සම්ප්‍රදායික සමාජ ව්‍යුහය බිඳවැටීම** - ගම්බද සමාජයේ අවසන් වීම

2. **ආර්ථික අසමතුලිතතා** - වාණිජ වගා මත අධික රඳා පැවතීම

3. **සංස්කෘතික අර්බුදය** - බටහිර සංස්කෘතිය හා සම්ප්‍රදායික සංස්කෘතිය අතර ගැටුම්

4. **භූමි හිමිකම් සහ කෘෂිකර්මීය ස්වාධීනත්වය නැතිවීම**

5. ****පරිසර විනාශය**** - වන විනාශය, ජෛව විවිධත්වය අඩුවීම

****9. දීර්ඝකාලීන බලපෑම්: නූතන ශ්‍රී ලංකාව මත****

පුනරුද්‍රව්‍යය නූතන ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ, ආර්ථික, දේශපාලනික හා සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍රවලට ****ගැඹුරු හා ස්ථායී බලපෑම්**** ඇති කළේය:

****මධ්‍යස්ථ පාලනයට:****

- ****ඒකීය මධ්‍යම පාලන ක්‍රමයක්**** ස්ථාපිත වීම
- ****බ්‍රිතාන්‍ය නීති පද්ධතියේ**** අඛණ්ඩ පැවැත්ම
- ****පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ**** පදනම ඇති කිරීම

****ආර්ථිකයට:****

- ****වාණිජ කෘෂිකර්මීය ආර්ථික රටාවක්**** ඇති කිරීම
- ****විදේශ වෙළඳපල සමඟ**** ඇති සම්බන්ධතා
- ****තේ-රබර් ආර්ථිකයේ**** උරුමය

****සමාජයට:****

- ****බහු සංස්කෘතික සමාජයක්**** බිහිවීම
- ****අධ්‍යාපනය හරහා**** සමාජ ගමන් බිමන් හැකියාව ඇතිවීම
- ****නාගරික කේන්ද්‍ර**** සංවර්ධනය

****සංස්කෘතියට:****

- ****බහු ආගමික හා සංස්කෘතික**** සම්ප්‍රදායන්ගේ සහජීවනය
- ****බටහිර හා සම්ප්‍රදායික**** අගයන්ගේ සංස්ථාවනය

- **නවීන සාහිත්‍ය හා කලා** ආකාරවල වර්ධනය

මේ අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ පුනරුදය (1905-1948) යනු සරල ඓතිහාසික සිදුවීමක් නොව, **සංකීර්ණ සමාජ-සංස්කෘතික පරිවර්තනයක්** වන අතර, එහි බලපෑම් නූතන ශ්‍රී ලාංකික සමාජයේ සෑම අංශයකම දක්නට ලැබේ. මෙම පරිවර්තනය තුළින් ශ්‍රී ලංකාව සම්ප්‍රදායික සමාජයකින් නූතන ජාතික රාජ්‍යයක් බවට පරිවර්තනය වූයේය.